

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף היומי

ברכות ט"ז - כ"ב

פרשת וארא

גליון 3

המסקנה מהצרות של ר' יוחנן

התובנה החשובה היא לזכור שאנו רק בפרוודור, וכדאי להתמקד תמיד בתכלית של החיים - עשיית רצון ה', ולא להישבר מבעיות חולפות בחיים. גם לא להתלות ולבנות על הצלחה רגעית, שעלולה להסיט אותך מהמטרה המרכזית שלשמה באת לעולם, כמו בהמה כשמפטמים אותה נהנית מהאכילה - ואינה יודעת שהפיטום הוא הכנה לשחיטה... כך גם אדם ששוכח ולא מודע לכך שהוא נולד עם 'גזרת מיתה', ולא מתכוון אליה.

אבל רק מי שיודע לנצל היטב את חייו עליו אפשר לומר את הפסוק - 'טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו'.

ומספר בדידי הווה עובדא - שבא לפני תלמיד מלפני שנים רבות, שהשקיע את מיטב שנותיו בעסקים, ותינה את צערו באומר - הלוואי והייתי יכול להחזיר את הזמן אחורה, ולהתחיל את החיים מחדש, כדי לנצל אותם לדברים החשובים באמת...

ר' יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי - סוף אדם למות, וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב, ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה - 'טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו'. [י"ז].

לכאורה מדובר במסר פשוט הידוע לכל בר בי רב, מהו החידוש בדבריו של ר' יוחנן?

מסביר הגאון **רבי חיים פנחס שיינברג** זצוק"ל שהכוונה היא שר' יוחנן למד את 'ספר איוב' מעצמו מחייו הרצופים בתלאות, שהרי היה מלא ביסורים, במיוחד בשיכול בניו. ועם העצם של בנו העשירי, היה מנחם ומסביר את מה שלמד מנסיון החיים שלו - שלכל דבר וסבל יש גבול וקיצבה!

האפשר לגדול במקום תורה

הגאון **רבי יצחק אזרחי** שליט"א השתתף במעמד שנערך במודיעין עילית, לכבוד ילדים שנבחנו בהצלחה על לימודם, [בת"ת נתיבות התורה]. וכשהחלו לנגן את השיר 'אשרי מי שגדול בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו', נטל הגר"י את המיקרופון והדגיש - בגמ' לא נאמר 'גדול' אלא 'גדל' - כלומר אשרי מי שזכה ללמוד במקום שמגדלים בו לתורה ויראת שמים!

סוד האושר והשמחה בחיים

ממילא החכם שמתבונן מבין ומרגיש שבאמת לא מגיע לו כלום, חי בשמחה נוראה כזו תמיד! [חוי"מ ח"ב צ"ב]

הגאון **רבי משה שוואב** זצוק"ל מוסיף שאפשר לראות זאת בזעיר אנפין - על אברכי הכוללים ששמחים בחלקם וצהלתם על פניהם, ומי שאינו בן תורה לא מצליח להבין איך הם יכולים להתקיים כך? בעוד שהוא תמיד פניו רעות על מה שאין לו... [מערכי לב עה"ת]

ויש בנותן ענין להוסיף מה שכתב הגאון **רבי משה נתן יונגרייז** זצוק"ל שהשם 'חנינא' מורה על הסתפקות במה שהקב"ה נותן וחוץ במתנת חנינם, וזה שייך רק במי שיודע שהכל מאת ה'. [וידבר משה]

כל העולם כולו נזונין בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. [י"ז].

מהו הסוד? איך אפשר להסתפק בקב חרובים ולשמוח?

מסביר הגאון **רבי שמחה זיסל מקלם** זצוק"ל - אם אדם חי בהכרה שלא מגיע לו כלום, וכל מה שיש לו הוא רק מתנת הבורא, שנותן לו מתנת חנינם אפילו שלא מגיע לו, הרי הוא מתמלא שמחה כ"כ גדולה, עד שירגיש שובע מה'קורת רוח' שיש לו.

ומספר 'הסבא' שאת התחושה המיוחדת הזו חווה בזמן המלחמה בשעה שברחו מביתם, כאשר עצרו לנוח בבקתה עלובה ואפילה - הרגישו בה כמו בגן עדן, וכשנתנו להם מעט פת חרבה - ערבה להם ושמוחו בה יותר מכל המעדנים שאכלו אי פעם בביתם!

מדוע אביו של שמואל הצטער על מיתת בנו?

שעה בעוה"ז, שהיה אפשר להשיג בה עוד ועוד חיי עוה"ב.

ומסופר על הגר"א שקודם לכתו מהעולם אחז בציציותיו ואמר בבכיה - כמה קשה להיפרד מעולם המעשה שבו ניתן בכמה פרוטות לקנות ציצית ולזכות בה לעולמי עד, והרי בעה"ב עם כל המאמצים אי אפשר לזכות לזה.

אם חיים עם הבנה וידיעה כזו יש טעם אחר לחיים! לא עובדים היום כדי לאכול מחר, ומחר אוכלים כדי שיהיה כח לעבוד מחרתיים... חיים שהם הבאר שחת בעצמה, אלא נחשיב את עמלינו, ונבין שהתורה מעמידה את האדם במקום הגבוה ביותר שיכול להיות.

מאי טעמא קא בכית? אמר ליה דלעגל קא אתית [במהרה תקבר]. [י"ח].

צריך להבין, הרי למעלה הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם - ונהנים מזיו השכינה, מדוע אביו של שמואל בכה על מיתתו?

מסביר מרן הגאון **רבי אלעזר מנחם מן שך** זצוק"ל שהרי אמרו חז"ל [באבות ד' י"ז] יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב - שמכוחם ניתן להשיג עוד עוה"ב.

וא"כ אדרבה ככל שנהנים יותר בעוה"ב, יש סיבה לבכות יותר על כל

צורבא מרבנן קוב"ה תבע ביקריה

סיפר מרן **הגרא"ל שטינמן** זצוק"ל מעשה נורא שאירע בבריסק, שפעם אחת ה'בית הלוי' פסל לקצב אחד איזו בהמה, והלה התרעם ודיבר הרבנים רבנים וכו', למחרת שור השתולל, והרג את הקצב. הביה"ל לא היה רגוע מזה (א"ה מסתמא משום שכתוב שמי שנענש חבירו על ידו, אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה) עד שאמר לו בנו הגר"ח ששמעו אותו אומר הריני מוחל, ואמר אזוי? (בניגון), ונחה דעתו. והסביר מדוע הקצב נהרג אפילו שהביה"ל מחל לו? כי כתוב בגמרא דשאני ת"ח דקוב"ה תבע ביקריה!!! [דחזיתיה]

האם יעקב צריך לחשוש מהשטן?

דארשב"ל וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. [י"ט.]

הנה אחרי שיעקב פגש את יוסף נאמר [בראשית מ"ו ל'] "ויאמר ישראל אל יוסף, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי", ולכאורה יש לשאול היאך לא חשש יעקב לפתוח פה לשטן?

כשנשאלה השאלה הזו קמיה **מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל** הגיב - אנשים כמו יעקב לא חוששים מהשטן - אדרבה, השטן הוא זה שפוחד מהם! [שהרי ניצח את שרו של עישון]

אולם על הפסוק 'הנה אנכי מת' [בראשית מ"ח כ"א] ביאר באיילת השחר עה"ת שזה לא נקרא פתיחת פה לשטן, שלא אמר על עצמו שימות, אלא דיבר וציוה את יוסף על הזמן שלאחר מותו.

ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב בתשובה לשאלה זו: "כבר אמר לו הקב"ה 'והשיבותיך אל האדמה הזאת, שיקבר בא"י, א"כ כבר א"ל הקב"ה שימות". [דחזיתיה בשם מעלות רבקה עה"ת]

דומה קדימם ומפריץ להוץ

מעשה נורא אירע בב"ב בקיץ ה'תשס"ט, כאשר בטיול שנתי ילד נפל לנחל ונהרג, לאחר כמה ימים אחותו סיפרה שראתה אותו בחלום ושאלה - אתה לא מרגיש בודד בלי החברים שלך?

אחיה המנוח ענה יש לי את 'פריימן', היא לא הבינה מה הוא אומר, התעוררה בבהלה וסיפרה את החלום לבני המשפחה שהרגיעו אותה, ש'חלומות שוא ידברו', והרי אין לו חבר בשם פריימן וכו'

לאחר כמה שבועות הזדמן האב השכול לירושלים, ולתדהמתו הוא רואה מודעות אבל על פטירת ילד ממשפחת פריימן! מיד שינה את תוכניותיו ומיהר לשכונת רמות לנחם את משפחת פריימן, שם סיפר את דבר החלום של ביתו.

א' מבני המשפחה עלה למעונו של מרן הגר"ח **קנייבסקי** שליט"א לשאול מה פשר דבר החלום? מרן הראה לו את הגמרא בברכות [יח:], שמבואר בה שהמתים יודעים מי אמור לבוא אליהם.

מדוע תמר לא צעקה כדי להציל את יהודה מרציחה?

מתרץ מרן הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב** זצוק"ל עפ"י הראשונים שהסבירו שיהודה דן את תמר כמורדת במלכות, ומשום זה היה רשאי להורגה עם העוברים בכל גוונא אף כשתוכיח כדבריה, ומה שלבסוף לא נהרגה הוא מפני שמחל לה.

אמנם היה לה דרך להציל את עצמה ע"י שתלבין את פניו, והוא יאלץ לותר לה מתוך מבוכה, ומכך שהיא לא עשתה זאת הגמי למדה שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, מלהציל את עצמו בהלבנת פנים.

אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן אפי' בשוק, מ"ט? אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. [י"ט:]

את חומר איסור הלבנת פנים לומדת הגמי' [לקמן מג:]: מתמר, ולכאורה יש להקשות שהרי משמע שמותר להלבין פני חברו ברבים כדי לאפרושי מאיסורא, וא"כ תמר היתה צריכה להלבין את פניו של יהודה, לצוות ולהצילו כדי שהוא לא יכשל ברציחה?

איך טבעים מכזית?

אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. [כ:]
מה השייכות דווקא של מצוה זו לנשיאת חן בעיני ה'?

מסביר הגאון **רבי יצחק דוב קופלמאן** זצוק"ל [ראש ישיבת לוצרן] עפ"י הגמי' במסכת יומא [דף לט ע"א] שמספרת שבארבעים שנה שמש שמועון הצדיק נשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית - יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותר, מכאן ואילך - נשתלחה בהם מאירה, ואפילו כהן שמגיעו כפול אינו שבע.

ומשמע שאין זה נס, [שהרי זה לא נמנה עם העשרה ניסים], אלא שבאמת היו שבעים, וההסבר הוא שאם מתקרבים לרבשיע שבעים גם באכילה מועטת, ומי ששבע בכזית חייב לברך בהמ"ז מה"ת.

ונמצא שמה שדקדקו לברך עד כזית לא היה חומרא בעלמא, אלא היה סימן שהתקרבו להקב"ה, וכך נהיו שבעים כבר באכילת כזית, וממילא הפסיקו לאכול ובירכו בהמ"ז מה"ת.

ומדה כנגד מדה - אם אנו מתקרבים לה', זוכים שאף הקב"ה נושא אלינו פנים ומתקרב אלינו.

פרשת וזאת

**והפְּשֵׁתָהּ וְהִשְׁעָרָה וְהִפְשֵׁתָהּ וְהִשְׁעָרָה נִפְתָּהּ
כִּי הִשְׁעָרָה אָבִיב וְהִפְשֵׁתָהּ גִבְעוּל:
וְהַזֹּזְתָּה וְהִפְסָמְתָּ לֹא נָכוּ כִּי אָפִילָת הָיָה:**

וברש"י: אפילת הנה. מאוחרות, ועדיין היו רכות, ויכולות לעמוד בפני קשה.

באילת השחר עה"ת כתב שמכאן ניתן ללמוד - שהחזק מקבל מכה ונשבר, אבל החלש מתכופף ונשאר...

אולי עפ"י ד ניתן לפרש שלכן החסיד שלן בבית הקברות [ברכות י"ח:] - מפני שהיה רך כקנה גם כלפי אשתו וגם לעני - הרוויח דווקא באופן כזה, שנודע לו שכדאי לזרוע ברביעה שניה, וכשירד הברד תבואתו היתה עדיין רכה.

וראה ברש"י בברכות שמסביר שהתבואה הרכה אינה נשברת כעניין שנאמר במכת ברד.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
נשמח לקבל שיחות ושיעורים מתורת רבותינו.